

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞI'NA

Aşağıdaki sorularımın **İçişleri Bakanı Ali YERLİKAYA** tarafından Anayasa'nın 98'inci İçtüzüğü'nün 96'ncı ve 99'uncu maddeleri gereğince yazılı olarak cevaplandırılmasını arz ederim.

Sümeyye BOZ
Muş Milletvekili

Tunceli Valiliği'nin Munzur Gözeleri'nin girişine mescit açılması yönündeki idari tasarrufu, kamuoyunda ve özellikle Alevi toplumunda belirgin bir rahatsızlık yaratmış; söz konusu kutsal alana ilişkin müdahalenin, din ve vicdan özgürlüğü ile devletin inançlar karşısındaki tarafsızlığı ilkesi bakımından ciddi hak ihlali riskleri doğurduğu yönünde kapsamlı değerlendirmelere yol açmıştır. Munzur Gözeleri, yüzyıllardır Alevi inancının doğayla, hakikatle ve cem kültürüyle buluştuğu, ritüellerin ve niyazın sürdüğü bir kutsal mekândır. Bu bağlamda, alana farklı bir inanç grubunun ibadet mekânının yerleştirilmesi; Alevi inancının özgün ibadet pratiğine, kutsal algısına ve mekânın anlam dünyasına dışsal bir müdahale olarak algılanmakta; rıza ilkesine dayanmayan bu tür tasarruflar, toplumsal barış ile inançlar arası saygı ve eşitlik ilkelerini zedeleme potansiyeli taşımaktadır.

Anayasa'nın 24. maddesi din ve vicdan özgürlüğünü güvence altına almakta; devletin, farklı inanç topluluklarının ibadet ve inanç mekânlarının korunması konusunda hem negatif (müdahale etmeme) hem de pozitif (koruma ve kolaylaştırma) yükümlülüklerini doğurmaktadır. Anayasa'nın 10. maddesindeki eşitlik ilkesi ile 2. maddede güvence altına alınan laik, demokratik hukuk devleti niteliği; kamu makamlarının inançlar karşısında tarafsız olmasını, hiçbir inancın lehine veya aleyhine sonuç doğuracak uygulamalardan kaçınılmasını zorunlu kılar. Anayasa'nın 90. maddesi gereğince iç hukukun bir parçası olan Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 9. maddesi de herkesin inancını ve ibadetini tek başına veya toplu olarak, aleni veya özel biçimde yaşama hakkını teminat altına alır

Uluslararası insan hakları hukuku da bu çerçeveyi teyit etmektedir. Medeni ve Siyasi Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşme'nin 18. maddesi, din veya inanca sahip olma ve bunu yaşama özgürlüğünü güvence altına alır; Birleşmiş Milletler Azınlık Hakları Bildirgesi, azınlıkların kendi kültürlerini, dinlerini ve geleneklerini sürdürme hakkını korur. Bu metinler uyarınca devletin yükümlülüğü, bir inanç topluluğunun kutsal alanına başka bir inancın kurum ve sembollerini yerleştirmek değil; mevcut kutsallığı ve ibadet düzenini, o inancın öznel rızası ve özerkliği temelinde korumaktır. İdarenin tek yanlı tasarruflarıyla kutsal bir mekânın anlamının dönüştürülmesi, ölçülülük, gereklilik ve elverişlilik ilkeleri yönünden de sorunludur; zira ortada kamu düzeni, sağlık veya başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması gibi zorunlu ve istisnai sınırlama sebepleri bulunmadığı halde, daha az müdahaleci yollar değerlendirilmeden ağır ve geri döndürülemez bir müdahale yoluna gidilmektedir.

Öte yandan, Munzur Gözeleri'nin tabii ve kültürel niteliği, çevresel ve kültürel miras mevzuatının koruma mantığıyla da ilişkilidir. Kutsal olarak kabul edilen doğal-kültürel alanlara yönelik planlama ve uygulamaların, yerel toplulukların rızası ve katılımı, gerekçeli idari işlem, şeffaflık ve yargısal denetim ilkeleri gözetilerek yürütülmesi hukuk devletinin gereğidir. Kutsal mekânın anlamını dönüştürme veya dini değerleri aşındırma etkisi doğuran tasarrufların, yalnızca idare hukuku bakımından değil, toplumsal barışın korunması yönünden de öngörülebilirlik ve özen yükümlülüğüyle bağdaşır şekilde tesis edilmesi gerekir. Aksi halde, tarafsızlık ve eşitlik ilkesi zedelenmekte; inançlar arası hiyerarşi algısı güçlenmekte; "dini değerlerin yok edilmesi/eritilmesi" yönündeki toplumsal kaygılar derinleşmektedir.

Sonuç olarak, Munzur Gözeleri gibi Alevi toplumu açısından kutsal kabul edilen bir alanda, ilgili inanç topluluğunun rızası ve katılımı olmaksızın mescit açılması yönündeki idari tasarruf; din ve vicdan özgürlüğü, devletin tarafsızlığı, eşitlik ve ölçülülük ilkeleri bakımından ciddi ihlal riskleri taşımakta; ulusal ve uluslararası hukuktan kaynaklanan yükümlülüklerle bağdaşmamaktadır. Bu nedenlerle, kararın hukuka uygunluğu, usulî dayanakları, etki analizi ve toplumsal barış üzerindeki muhtemel sonuçları bakımından açıklığa kavuşturulması; idarenin tarafsızlık ve rıza temelli koruma yükümlülüklerini nasıl yerine getirdiğinin denetlenmesi amacıyla Bakanlıktan ayrıntılı cevap talep edilmesi zorunludur.

Bu bağlamda:

1. Munzur Gözeleri'nin girişine mescit açılması kararının alınma gerekçesi nedir? Bu karar alınırken yöre halkının ve Alevi kurumlarının görüş ve rızaları gözetilmiş midir?
2. Alevi toplumu açısından kutsal kabul edilen bir mekâna farklı bir inanca ait ibadethane açılması, Anayasa'nın 24. maddesi ile Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 9. maddesinde güvence altına alınan din ve vicdan özgürlüğü hakkıyla bağdaşmakta mıdır?
3. Devletin inançlar karşısında tarafsızlık yükümlülüğü dikkate alındığında, Munzur Gözeleri'nde mescit açılması kararı bu ilke ile nasıl uyumlulaştırılmaktadır?
4. Bu uygulamanın kamu barışına, toplumsal huzura ve inanç toplulukları arası güven ilişkisine zarar verebileceği yönünde Bakanlığınızca yapılmış herhangi bir etki analizi bulunmakta mıdır?
5. Alevi toplumunun kutsal mekânlarının ve inanç özgürlüğünün korunması için Bakanlığınızın yürüttüğü özel bir çalışma ya da geliştirdiği bir politika var mıdır?
6. Alevi toplumunun inanç mekânlarına ve cemevlerine yönelik geçmişte yaşanan benzer müdahaleler karşısında Bakanlığınız hangi adımları atmış, bundan sonraki süreçte benzer hak ihlallerini önlemek üzere nasıl bir tedbir planlamaktadır?